

Deel 9

We gaan eerst weer even terug naar het gezin van Andries Bongaards en Magdalena Noordam, dat in het huisje achter de timmerwerkplaats woonde. Hun oudste zoon was Willem Bongaards (1839). Hij was timmerman en werkte in het bedrijf van zijn vader. In 1871 trouwde hij met Fransina Augustinus (1839) en beiden waren toen 31 jaar. De bruid en de bruidegom kenden elkaar heel goed want zij waren al vanaf 1847 buren van elkaar. Op de dag van hun huwelijk was Fransina al zes maanden in verwachting.

Willem Augustinus (1812), de vader van Fransina was afkomstig uit Tiel en hij begon, na een korte periode in Naaldwijk gewerkt te hebben, in 1847 een eigen smederij in de Hoofdstraat in De Lier. Hij kocht het woonhuis dat grensde aan de timmermanswerkplaats met een daarnaast gelegen vlasschuur, die hij verbouwde tot smederij. De vlasschuur stond op de plaats waar nu de shoarma is gevestigd.

Willem Bongaards en Fransina, dochter van de smid, gingen wonen in een huisje achter de Domkerk. Het verdriet waarmee Willem thuis was opgegroeid, met zoveel jong overleden broertjes en zusjes, herhaalde zich in zijn eigen gezin. Van de tien kinderen overleden er zeven, waarvan de eerste zes allemaal binnen de leeftijd van een jaar! In 1872 werd er zelfs een drieling geboren die slechts enkele weken geleefd heeft. Nu werden in die periode veel gezinnen door kindersterfte getroffen, maar dat twee generaties achter elkaar zo geraakt werden, is vandaag de dag amper te bevatten. Was de gebrekkige hygiëne daar debet aan, slecht voedsel, of heersten er besmettelijke ziektes? Misschien speelde er ook wel een erfelijke kwestie. Want kijken we naar het gezin waarbinnen Fransina Augustinus opgroeide, dan werden daar acht van de tien kinderen volwassen en soms zeer oud. Dit gezin woonde dus pal naast de familie Bongaards onder vrijwel identieke leefomstandigheden. De verschillen zijn wel erg groot.

Wat opvalt in de geboorteaktes is, dat nadat de eerste vijf kinderen uit dit gezin waren overleden, Willem en Fransina verhuisden van achter de Domkerk naar een woning in Maasland. De zuidzijde van de Hoofdstraat was toen nog gemeente Maasland, dus aannemelijk is dat zij ergens tegenover en in de buurt van de timmerwerkplaats gingen wonen. Op het huisje achter de Domkerk rustte voor hen geen zegen.

De twee zoons uit dit gezin van Willem en Fransina die wel volwassen werden, kozen beiden voor het beroep van hun vader en werden ook timmerman. Willem (1875) werd timmerman in Den Haag en die zijn we uit beeld geraakt. Zijn jongere broer Andries (1877) ging later bij zijn vader in de zaak werken. Hem komen we later nog tegen.

Inmiddels waren Andries Bongaards en zijn vrouw Magdalena Noordam al aardig op leeftijd gekomen. Ze hebben tot aan hun dood achter de timmerwerkplaats gewoond. In 1888 overleed moeder Magdalena en een jaar later vader Andries. Zij hadden geen testament laten opmaken, zodat al kort na het overlijden van Andries in 1889 de notaris een uitgebreide inventarislijst opmaakte van al hun bezittingen. Deze inventarislijst is bewaard gebleven en geeft ons nu een prachtig inkijkje hoe de ruimtes van de woning waren ingericht en welke spulletjes er aanwezig waren. Maar ook worden de aanwezige gereedschappen en materialen in de werkplaats beschreven. Alle objecten op deze inventarislijst werden voorzien van een waarde in guldens.

Terug naar de tweede zoon van Andries Bongaards en Magdalena Noordam. Hij heette ook Andries (1844) en was vlak voor de verhuizing naar De Lier nog in Naaldwijk geboren. Hij groeide op in het huisje achter de werkplaats en werd later ook timmerman bij zijn vader.

Na het overlijden van zijn ouders Andries en Magdalena in 1889, bleef zoon Andries alleen in het woonhuis achter de werkplaats wonen. Wat was toen zijn gezinssituatie en hoe was het zijn twee broers en vier zussen vergaan, die ook in het huisje achter de werkplaats waren opgegroeid?

Oudste zus Anna Bongaards (1838) was ongetrouwd gebleven en al in 1876 overleden.

Zijn oudste broer Willem Bongaards (1839) was na zijn trouwen met Fransina Augustinus achter de Domkerk gaan wonen.

Zus Alida Bongaards (1842) is ook heel lang vrijgezel gebleven. Twee maanden na het overlijden van haar vader Andries in 1889, trouwde zij op 46-jarige leeftijd met Pieter van den Berg uit Naaldwijk die al twee keer weduwnaar was. Zij trok bij Pieter in maar beiden kregen geen kinderen meer.

Zus Goverina Bongaards (1848) was in 1875 getrouwd met Antonie Monna, zoon van meestermetelaar Abram Monna uit De Lier. Toen Goverina in 1880 overleed, hadden ze samen een dochtertje van vier jaar oud. Antonie vertrok kort daarna voorgoed naar Argentinië en is daar ook overleden. Zijn broer Frans Monna nam het voogdijschap op zich en waarschijnlijk is het jonge meisje ook in zijn eigen gezin opgegroeid.

Jongste zus Engeltje Bongaards (1854) was een paar jaar eerder met Johannes Koene getrouwd en zij woonden verderop in de Hoofdstraat. Aan haar gezin besteden we verderop aandacht.

Hermanus Bongaard (1858), zijn jongste broer en zestiende kind uit het gezin, was schoolmeester in Zeeland geworden en is daar ook gaan wonen. Enkele jaren geleden zijn er achterkleinkinderen van hem op bezoek geweest in De Timmerwerf. Hun verbazing was groot bij het zien van de bedstee waarin hun oud opa geboren was.

Zou Andries Bongaards (1844) in staat zijn geweest om alleen te wonen en zijn eigen huishouden te runnen? Zijn zus Alida was altijd in huis geweest en zij zal de huishoudelijke taken wel op zich genomen hebben. Voor Andries zal de timmerzaak wel alle aandacht opgeëist hebben, zodat er voor schoonmaken, wassen en koken weinig tijd overbleef. De kans is groot dat hij er een hekel aan had en het ook niet bij zijn status paste. Het was in die tijd niet ongebruikelijk dat er een jonge meid als huishoudster in huis kwam en misschien was Neeltje Kool wel om die reden in zijn leven gekomen.

Andries was dus lang vrijgezel gebleven en trouwde alsnog op 46-jarige leeftijd in 1890 met de veel jongere Neeltje Kool (1871). Neeltje was pas 18 jaar en afkomstig uit een gezin waarvan vader en broers bouwman-knechten (boerenknechten) waren. Op het moment van hun huwelijk was Neeltje al bijna vijf maanden in verwachting, dus ook hier zal wel van enig 'moeten' sprake zijn geweest. Misschien was de familie Kool wel stiekem een beetje blij dat dochter Neeltje, al was het via een dienstje, een 'rijke' timmerman met aanzien in het dorp aan de haak had geslagen. Het grote leeftijdsverschil werd dan maar voor lief genomen. In November van datzelfde jaar 1890 wordt hun eerste kind in het huisje achter de werkplaats geboren.

Haar portret hangt in de woonkamer naast de schoorsteen en, licht loensend, lijkt ze alle activiteiten in De Timmerwerf scherp in de gaten te houden.

Jan den Hoed